

pedig, kik néha nagyon is elhamarkodva azt mondanák: „jó a puska, de nem sült el“ megfordítva csak annyit mondunk, hogy: „hiányos töltény mellett a legjobb puska sem sült el.“

Kirner J.

Halászatunk és a mesterséges haltenyésztés.

I.

Napjainkban igen fontos nemzetgazdasági kérdést képez az egészséges és olcsó tápanyagok előállítása, melyben ismét nem kis helyet foglal el a haltenyésztés.

Csak pár évtized előtt ki gondolt volna erre Magyarországon, azon Magyarországon, melyről egy század előtt a tudós Marsigli gr. azt mondta hazánkról irt jeles természetrajzi munkájában, hogy: „a Tiszában majdnem annyi a hal, mint a víz.“

És ma már hova jutottunk?

Az ország minden részéből egyaránt azon panasz hangzik, hogy ahalaknak oly nagy szűkében vagyunk: mikép a halászok nem képesek a piacokat ellátni a napi szükségnek megfelelő szállítványokkal.

Ennek két oka van, és két tényező képezhető, melyek által a bajt orvosolni lehetne.

Első oka a halászok kapzsisága, kik a tilalom idejét tekintetbe nem véve, a pillanatnyi haszonért úgy szólva egész tőkéjüket gondatlanul és lelkiismeretlenül elfecsérlik;

másik: hogy a vizek szabályozásánál tekintetbe nem vétették a haltenyésztés nagy, nemzetgazdasági fontossága.

Azon két tényező, mely szerény véleményünk szerint e bajon segíthetne, mindenek előtt a helyi viszonyoknak megfelelő halászati törvény behozatala, és a parancsoló szükségké vált mesterséges haltenyésztés okszerű művelése.

Megkísértjük ezen négy pont bővebb illusztrálását.

Az első pontot alig világosíthatná meg valami jobban, mint a „Somogy“ című lap múlt év decz. 1. számában: „A balatoni halászat“ cím alatt megjelent cikk, melyből a következőket vesszük át:

„Említettük már egyszer, hogy a Balatonból, mely egykor valóságos halforrás volt, kifogy nem egyedül a nemes hal, hanem még a garda is, melyet pedig a tihanyiak ez előtt egy tizeddel nem is hálóval fogtak, hanem úgy mertek — lapáttal.

De nem is csudáljuk mi ezt.

Nincs az a határ, hol a compossessorátus, a mesterember-osztály, a polgárság együtt és egymásután üldözi a vadat, — mely ily bitang volna, mint ez a mi szép tavunk.

Egész nyáron, őszi és tavaszán át az iskolás gyermek itt szigonyozza, horgászsza ki magát; ellepik a Balaton partot, mint a vadludak.

Ezt a mesterséget követik a nagyobbak is, azzal a különbséggel, hogy ezek összemáskálják az egész Balatont; leeresztik az állóhálókat száz és száz helyen, melyekbe a hullám beleveri a halat, s még ezenkívül kerítő hálóval is éj-nap egyiránt dolgoznak.

Nincs itt ünnep, nincs itt éjszaka, szünidő; a hal-ívrásra semmi gond! Boldog és boldogtalan neki esik, mint a Csáky szalmájának s üzi mesterségét; ott hagyva sokszor még az aratást, a legsürgősebb munkát érte.

Ez a pusztítás még nem volt elég!

Meghozták a tiszai halászokat, a Balaton ezen valóságos vad-orjait, kik tudják járását, természetét a hálnak, s ez levén mesterségek: örökös vadászaton vannak.

Az apró halakat, melyeket régi halászaink visszaerestettek a vízbe, — főlzáro-

gatják; vagy a nagyon kicsinyeket leöntik garmadákban a partra, s ott hagyják; melyből évek múlva száz és száz mázsa lett volna.

A tenyészhelyeket körülfogják s midőn legjobban ívik e vagy ama halmat, — akkor üldözik legjobban.

Nincs menekvés! nincs pihenés.

Ez az oka aztán, hogy most hetekig elhalásznak, míg egy darab fogast foghatnak, melyből évekkel ezelőtt 2—300 mázsát huzott ki egyszerre a keszthelyi vagy kenesei halászcsoport.

Ez az oka, hogy a fogas mázsája 80 frtra emelkedett, s a Somogy, Zala és Veszprém megyékben lakók legfeljebb — panorámában láthatják festve.

Semmi rendőrség; semmi felügyelet; lopja a bánya kincsét mindenki, kinek kedve van rá.

Mi, dacára annak, hogy a balatoni halászat jelentőségét méltányoljuk: az idézett cikknek még sem tulajdonítottunk volna oly fontosságot — ha az abban jelzett barbar módoni halászás csak is ama vidéken üzenék; de tulajdonítunk azért, mivel hűképét nyújtja annak, hogy miként járnak el, saját érdeküket nem értő halászaink országszerte!

Hazánk jelen halszegénységéhez ép oly, talán még nagyobb mérvben járult a vizek szabályozása. Sokszor hallottam már: hogy a halak száma azóta szállott alább a Tiszában, mióta e folyón gőzök járnak, mivel az azok által vert hullámok a parthoz csapódva, az oda letett halikrát tova mossák. Ez a hazai halfajok életének nem ismeretéből származó tévedés.

A legtöbb hal faj ívás után sekélyes vizet vagy nádas partokat keres fel s oda teszi le ikráját. Ily természetes költőhelyeket képezték az öntések a Tisza szabályozása előtt;

egymástól végképen meg nem válunk, midőn aztán az illető asszonyiságnak is szabad tetszésétől függ, férjhez menjen-e ismét, vagy újabb házassági szándékaival fölhagyjon?

A házassági köteléknek illy könyved definitiója után elhatároztam: hogy ez életre való szokást saját hasznomra fordítandó, s kijelölém a bíró előtt azon gyönyörűség indus hajadont ragyogó fekete szemével, a kit feleségemmé tenni óhajtottam, s megbízám őt, hogy kérésként lépjen föl nevemben minél hamarabb, néhány pénzdarabot pedig fáradságdíj gyanánt azonnal markába nyomtam.

Mindjárt másnap reggel meghozá az örövendéses hírt az én derék küldöttem, hogy a családnak, de sőt magának a menyasszonynak sincs összekelésünk ellen kifogása, és hogy a szertartást, mihelyt akarom, megtarthatjuk. Határidő gyanánt ugyanazon napnak délutánját jelöltem ki, s megkértem szószólómat, hogy a szertartáshoz bamuszpalotából ő vezessen.

A kijelölt órában meg is jelent ő ünnepién öltözködve, — az az: hogy nadrága fölé tiszta inget öltött; — hivatalos méltóságának jelvényével, ezüstgombos hosszú bottal köszöntve be hozzám, s ünnepélyes ábrázattal vezetett el engem rézszerű menyasszonyomnak konyhájához, melynek küszöbén fogadott bennünket az egész család.

Beléptünk és szokás szerint köszöntök

egymást, mire leendő ipamcsupa szeretetreméltósággal néhány pohárka mescallal (magány-torzásból készített pálinkával) vendégtelt meg.

Végre kívánságomra a szertartás kezdetét vette, melynek folyamában minden önmegtadadommat, minden komolyságomat előkelle szednem, hogy ne nevessek, avagy az ellenem irányzott követeléseket vissza ne utasítsam.

A bíró fővegét leemelte, és mi jelenlévő férfiak ezen példát fölhívása következtében utánozók. Némi rövid mormogás után, melynek valószínűkép imádság gyanánt kellett szolgálnia, jelt adott a bíró menyasszonyom apjának, mire ez folyvást mormolva, magát lábaim elé vetette, s kezeit csókjaival halmozá el; aztán felállt, átkarolt egyszer jobb, egyszer bal felől, homlokomon és számon csókolt, többszörösen keresztet vetett s szent József tiszteletére, kinek nevét viselé, egy pessosót kért. Megtöröltem számam s átadám a kívánt pénzt.

Most a szertartásmester utasítása szerint rajtam volt a sor. Ugyanazt kellett cselekednem, ipam uram előtt hódolatomat térden állva kellett kifejeznem s névpatronusom tiszteletére ismét egy pessót följánlanom.

Ezen szertartás ismételtetett még a nászasszonnyal és a menyasszonnyal is, miköz-

ben különféle szenteknek újra meg újra pessosókat kellett áldozatul vinnem.

Miután a szertartásnak ezen részén keresztül estünk, a bíró elébem lépett, valami litánia-félét mormolt, de változtatott refrainnel, a mennyiben minden szent név után a szokásos „könyörögj érettünk“ szavak helyett, mint valamely árverező a becsértéket — „egy pessot!“ kiálta, melyet — minthogy senki sem adakozék, — mindannyiszor én nekem kellett megfizetni. Kinek tulajdonát képezték aztán mindezen kegyes adakozások: maig sem tudom, mindazonáltal könnyű volt észrevennem, hogy a községnek fő-fő tisztviselője mennyegzői szertartásomnak ezen részét nemcsak nem veszi közönyösen, de sőt lelkesedésre gerjeszti őt, annyira, hogy azt kelle gyanítanom, miszerint adományaim általa azért fogadtatnak oly édes-örömet, mert őt illetik.

Midőn pártfogómnak aztán többé egyetlen szent név sem jutott már eszébe, fővegét fejére téve, egész hivatalos komolysággal tudtomra adá, hogy ezennel boldog férj vagyok, melynek öröme az egész család az ő kiséréteben a tiendába (koresmába) megy, hogy az új házasság egészségére jót hörpentsenek.

Eltávoztak, s én fiatal vad feleségemmel magamra maradtam.

Leheveredtem a gyékényes padlóra s bátorlalan kis galambomat magam mellé vo-

oda vonultak ki a halak, oda tették le ikrájukat, abban, a nap sugarai által könnyen átmelegülhető — sekély vízben kelt az ki, s a folyam árkába visszavonuló vízzel millio meg millio apró hal is ment oda. Ma nincsenek öntések s ennek természetes következtése a halak számának nagy mérvű apadása.

E két bajon csak is szigorú halász törvények és jól kezelt mesterséges haltenyésztés által lehet segítenünk?

Mit értünk a mesterségesen vezetett haltenyésztés alatt; hazánk melyik részében minő halfajok lehetnek a legcélszerűbben tenyészteni: arról e lapok közelebbi számában.

gr. Lázár Kálmán.

A vidra, és vadászata.

(Természettudományi és vadászati ismertetés.)

Nálunk Magyarországon közönségesen kevesebbet hallani ezen, halas tavaink és folyóink lakóinak annyira kártékony amphybiai vad életéről és szokásairól — mint a „vidra-prémek bekeseiről“, pedig úgy hisszük a Tisza, Zagyva, s más haldús vizeink partjain állandó tanyájának kell lenni. Meglehet hogy az ottani halászok, pákászok stb. bővebb ismeretségben is vannak e különös vaddal; általok azonban e lapok hasábjain aligha lesz szerencsénk valaha sajátosságairól valamit hallani.

Br. Orczy Béla ur volt az egyetlen talán, ki e lapok 1861-ki folyamában a vidráról megemlékezett, midőn az ujszászi birtokán, a Zagyva partjain szerencsésen kicsapászt s elejtett fiatal s mégis 15 fontot nyomó vidra megkerítését egészen körülményesen leírta.

Az alábbi, ezen olly óvatos, s napjainkban igen kevesebbülő vad szokásairól és vadászatairól szóló jegyzeteket egy öreg, s a vidrával is

sokat bajlódott urvadász elbeszélései után szedtük össze.

* * *

„A vidra is olly ügyes és ravasz vad, melly a legnagyobb próbára teszi a vadász türelmét. De hiába: „küzdelen nélkül nincs győzelem!“ Mentől nehezebb valamelly vadnak megkerítése, annál nagyobb igazi vadászbán a hevély annak megejtésére. A ki az első sikertelen eset után kedvét veszti: az nem érdemli hogy vidrát fogjon, mert ezt nem szokás sülvé praesentirozni.

A vidrának ritkán van bizonyos tartózkodási helye; kirándulásait s kerülőit vízből a szárazra és vissza ritkán teszi ugyanazon egy nyomon. Többnyire vándor életet él, folyam mentében fölfelé, s pedig életfentartási szükségből, miután a hol ő mulatja magát, onnan menekülnek a halak. Ha a vidra sokáig maradna egy helyen, valamelly tóban például, honnan a halak nehezebben szökhethetnek előle — úgy derekas étvágánál fogva csakhamar kipusztitná őket.

Visszaváltása olly helyekre, mellyeket ismer, s hol nem igen háborgatják, rendes időközökben szokott történni, s a figyelmes vadász előtt minden ravaszsága mellett is csakhamar elárulja őt azon szokása, hogy vízből mindig ugyanazon helyeken szokott kiszállni, hol egyuttal étkez is, mellynek maradványai, a halfejek és rákok, hullatéka s a kőlapra — melly rendes kiszállója — szétfecskendett s megfagyott cseppek, vagy az iszapban tovább vezető s igen jellemző nyomok — mind megannyi ujjmutatás az ő kipuhatolására.

Miután a vidra óvatos, félénk állat, s olly finom hallás- és szaglással bír, miszerint a legcsekélyebb zörejt és szimatot a vízbe ugrik s sokáig ki nem száll, ennél fogva lesből elejtése

holdvilágos éjjelen igen bizonytalan vállalkozás.

E jeleken kívül elárulja még magát a vidra azon füttyölő hang által, mellyet csendes éjjeleken csak vidráktól lakott környéken hallhatni, s mellyre rendesen kölykei is felmennek.

Igen kemény fagyok alkalmával, midőn a vizek elállnak, vagy csekélyebb helyeken fenekig fagynak, s a vidra nem halászhat — egerészni jár ki a szárazra, s gyakran az erdő közepén üres törzsek-, borz- vagy róka-szállásokba veszi magát. Friss hó alkalmával ilyenkor be lehet csapászni s tanyáját megnyomni. A vadászat e nemét azonban alkalmasint ritkán lehet ellene felhasználni, miután a legelső fagyok alkalmával is csak marad a vizeken némelly hely nyitva — különösen zúgóknál és malomgátaknál — hol beszállhat és vízmentében a jég alatt üzheti halászatát. Malmok és zúgók körül azonban illy esetben mégis leghamarabb szemre kaphatni őt — leginkább éjjel.

Sűrű füzesek, rekettyések és nádasokban is szeret tanyázni ez állat. Kinyomozása illy helyeken nagy nehézséggel jár, miután néha a jégburkolat egyik nyílásától a másikig, hosszú darabot a jég alatt úszik át. Legtanácsosb ezért — bár fáradságosb — friss hó alkalmával szorgalmasan csapászni s buvójában felkeresni. — Borz vagy vérebet szükséges ilyenkor kéznél tartani, miután ez állat sebesen tud illanni. Ha lesben akarjuk megejteni, úgy tó vagy folyam közelében ne vegyünk állást, mert szívós élete mellett — erősen találva is eléri még a vizet s mélyében elúszik, vagy meglöve a martok üregeiben elfekszik s kiszívja.

A vidra vadászását legtanácsosb január és február havára hagyni, miután bundája ilyenkor legszebb, s a befagyott vizek miatt

nám; elpirulva sűtő le szeméit maga elé, midőn karjaimat nyaka köré fűzve, fülébe rebegek, hogy szeretem őt, és midőn fejcskáját keblemre öleltem, s ajkaira az első csókot akartam nyomni: felveté szeméit, s olly bensőséggel, olly örömmel vegyes fájdalommal tekintett reám, hogy sajátos érzés nyilallott lelkemen át, a mint a természet ez egyszerű gyermekét így szemléltem oldalom mellett, kinek élete annyira hasonlít a mezei virághoz, melly kikel hogy virágozzék, s virágzik, hogy elhervadjon és megsemmisüljön.

Egészen megindultan zártam őt karjaimba — midőn megnyílt az utczaajtó s zavart ábrázattal, kalapját kezében forgatva, apósom lépett be, s kissé meghökkenve azon töprenkedett: távozzék-e újra, vagy az arczáról is leolvasható fontos küldetést adja elő; zavarjában a bambusznád házfalat támogató.

— Mi a baj? (Que hay?) rivallék a megijedtre.

— Kérem, volt a válasz, — engemet az alcade küldött — elfeledé, hogy szűz Máriáért hiányzik még a pessó.

Nem tudtam boszankodjam-e, avagy nevessek ezen emberek együgyű ostobaságán, kik mindamellett egész a szemtelenségig fortélyosak, midőn saját haszonlesésök és kapzsiságuk forog kérdésben. A dologban legkomicu-

sabb volt ipam uramnak ama félreismerhetlen sietsége, hogy a pessót még idejében körme közé kaparíthassa, s így a házassági szertartást minden hiba nélkül berekeszthesse.

Oda vetém a pénzdarabot s barátságosan fölkeríttem őt, hogy hagyjon békét.

Épen távozni akart kielégített apósom már, ezer bocsánat kérés közt tiendájába, midőn az ajtóban újra más háborgató tünt fel egy ordonanz alakjában, ki lelkendezve jelenté: miszerint századunknak félóra előtt indulót fújtak, s már útra készen áll; hogy érettem mindent tüvé tön, míg végre a bírótól, kinél mulatság van, tartózkodási helyemet ki tudta.

Lovam fölnyergelve a kapuban állt.

Gondolkodásra nem volt idő. Kis feleségem reszkette támaszkodott karjaimra, s szép nyílt barna szeméi olly szomorúan tekintettek fel reám. Keblemre szoritám őt, csókot nyomtam ajkaira, szeméire, s kirohantam a kapun, el — paripámon . . .

Midőn pár percczel később csapatunk a kunyhó közelében vonult el, megsarkantyuztam paripámat, s közelébe ugrattam, hogy még egyszer „isten-hozzad“-ot mondjak neki.

Kezemet nyújtám eléje, mellyet ő hallgatva szoritott meg, s szavakat mondtam neki az egykori viszontlátásról; — szavakat, mely-

lyeket magam sem hittem, s úgy lehet, hogy ő sem hitt el; — gondolhatánk-e komolyan arra, midőn éreznünk kelle, hogy sohasem fogjuk egymást viszontlátni!

Azonban századunk jóformán tova haladt már, s ménem türelmetlenül kapálódzék, végét kellett hát vetnünk a búcsúzásnak. Lehajoltam nyergemből s egy csókot nyomtam most már mégis könnyelt szeméire. Még egy csók, még egy ölelés, — még egy „isten-hozzad!“ — s paripám vágatva vitt századunk után.

Egy útkanyarulatnál, mellynél a falu már szemeim elől tűnedezni kezdte, visszatekinték, s a kedves gyermek még mindig ott állt mozdulatlanul a hol őt hagytam, s még mindig kísért szeméivel.

Azóta nem láttam őt, s nem is látandom soha többé!

Igy fejezé be bajtársunk elbeszélését, mialatt a táborni hamuvá lőn, az örökös mosolygó kék déli égbolt csillagai meg fölragyogtak.

„Jó éjszakát“ mondván egymásnak, csakhamar elszenderedtünk, s a következő reggel ismét nyeregben találta mindnyájunkat.

A „Sport“ után

H. D.